FASİKÜL 16 – SAYFA 1
Çeviri: Anita Tatlıer

REFORMUN TEMELİ

Yazan: Falih Rıfkı Atay

LAİKLİK bizim için, batı dünyası için Kilise ile Devlet arasındaki çatışmanın sona ermesi ve vicdan özgürlüğünün kazanılmasının taşıdığı anlama sahip oldu.

Hristiyanlığın Orta-çağı onbeş yüzyıl boyunca sürdü; İslamın orta-çağı ise ancak –ve sadece Türkiye'de- Kemalist Reform sayesinde kayboldu.

Bu Reformdan önce Din, Devlet, Üniversite ve sosyal yaşamın bütün dallarına hakimdi, bunları baskı altında tutuyordu, kendi dogmaları ve bağnazlığının tüm ağırlığıyla bunların üstüne yüklenmişti. 1919'da, İstanbul üniversitesi tarafından okutulan felsefe İslam ve dinler tarihiyle işlenmişti, bir "medrese" dersi seviyesine inmişti, müslüman inancının diğer tüm dünya inançlarından üstün olduğunu kanıtlamaya çalışmaktan başka bir amacı yoktu.

Adam, karısıyla -doğal olarak peçeli ve "çarşafına" içine iyice sarılmış -birlikte arabaya binen koca, evlilik cüzdanını göstermeye mecbur tutulurdu (1917). Aynı dönemde yine polis görevlileri kadınların eteklerini inceleme ve ayak bileklerine kadar uzanması gereken bu eteğin dinin muaşeret kurallarına doğru biçimde uyup uymadığını belirleme yetkisine sahipti. Devlet okullarında, öğrencilere verilen ilk derste din ve milliyetin sadece tek ve aynı şey olduğu öğretiliyordu. Bu 1923 yılına kadar sürdü. İstanbul'da osmanlı Kamu Eğitim bakanı kasten dönemin tüm kitaplarından "türk" sözcüğünü kaldırıyordu (1920).

Ankara'da, ilk Millet Meclisinin yeni Kamu Eğitim bakanı ülkede yaklaşık dörtyüz "medreseyi" yeniden açıyordu ve devlet okullarında resim dersini müslüman dini zihniyetine aykırı olduğu gerekçesiyle yasaklıyordu (1921). Aynı millet meclisinin Konya vekili elinde Kuranı tutarak kürsüye çıkıyor ve şöyle bağırıyordu:

-Bizler zaten Kutsal Kitaba sahipken yasalar koyduğunu iddia eden bu Meclisin artık bir üyesi olmayı düşünmüyorum (1920)

Aynı fikir çerçevesinde, Anadolu'da milli kuvvetlerin bir komutanı, İzmir zaferinden sonra İstanbul'a geldiğinde ve kadınların her zaman "çarşaf" taşımalarına rağmen yüzlerinin açık olduğunu gördüğünde şu sözlerle yakınmıştı:

-Eğer kadınlar yüzlerini gösterecekse öyleyse savaşmak bizim için neye yaradı?

Kısaca, daha 1735'de başlayan bütün reform hareketlerine karşı olumsuz bir tepki açığa çıkmak üzereydi.

Kemalizmin zaferinden itibaren, bütün bir kuşak laik okullarda yetişti ve eğitim gördü. Tüm "medreseler" ve tüm dini kurumlar –tam anlamıyla dua edilen yerler dışında - tamamen ortadan kaldırıldığı için, hiçbir Türk şimdi vicdan özgürlüğünden vazgeçmek zorunda değildir. En genç gerici bile onbeş yıllık tam bir reform devresinden geçmiştir ve Türkiye Cumhuriyetinin ilk laik ilkokuluna giren ilk öğrenci, şimdi askerlik hizmetini yapma yaşına ulaşmıştır.

Vicdan özgürlüğü tam olarak ve dokunulamaz biçimde hakimdir. Dilimiz bütünüyle tıpkı bütün kurumlarımız gibi, bugün kaybolan dogmatik, geri kalmış ve ortaçağı andıran bir zihniyetin zararlı etkilerinden sonsuza dek kurtulmuştur.

Ülkemizi ziyaret eden yabancılar maddi olarak gerçekleştirdiklerimizi görmektedir. Fakat bizim için daha önemli olan, gerçekten de Kemalist Türkiye rejimine istikrar ve ağırlığını vermeyi başarabilen, manevi ve spiritüel bağlamda gerçekleştirdiklerimiz, zihniyet alanında elde ettiğimiz kazançlardır. Bunların ortak temeli laikliğe dayanır.